

FRÄNTORP
Egnahemsförening
50 ÅR

JUBILEUMSSKRIFT
1936—1986

Låna oss 40.000 och du får en egen bankman.

Tänk om det fanns någon på banken som kände till ens privatekonomi så väl att man slapp ta allt från början varje gång man ville något. Och som nästan alltid visste hur man ville ha det. Som familjens husläkare, ungefär.

Det är vad vi menar med en egen bankman.

Hos oss på Götabanken kan du och din familj faktiskt få en egen bankman. Enda kravet är att du lånar oss dina pengar. Det vill säga, att du ensam eller tillsammans med din familj har ett samlat sparandepå minst 40.000 kronor i Götabanken.

Vi anser nämligen att det är *ditt sparande* som ska vara avgörande för vad vi kan erbjuda dig utöver det vanliga.

Din egen bankman tar personligen hand om dig och din familjs bankaffärer och ger er råd om sparformer, kommer med förslag, ordnar låneärenden, hjälper dig med enklare skatte- och placeringsfrågor. Antingen själv eller med hjälp av någon av våra specialister, utan att släppa ansvaret för det.

Förutom en egen bankman får du också en del andra förmåner. Till exempel får du förtur till lån, resevaluta utan expeditionsavgift och ett speciellt resekort med kostnadsfri reseolycksfallsförsäkring.

Götabanken

JUBILEUMSSKRIFT 50 ÅR

Det är i år 50 år sedan de första spadtagen togs för att skapa det som i dag är Fräntorp.

Området har under årens lopp ändrat utseende. Många av husen har byggts ut. Parkerna har ändrat utseende och karaktär, men det är ännu i dag pionjärandan som svävar över området.

Fräntorp har en historia som sträcker sig tillbaka ända till 1500-talet. Den äldre historien har vi fått fram med hjälp av historiska skrifter. Historien från 1936 och framåt har vi fått genom muntlig tradition och intervjuer med några av områdets veteraner, vilka vi är stort tack skyldiga. Det är framför allt Sven Palmqvist, Gillis Sjöberg, Oscar Johanssons pojk Bengt-Åke och Nils Andersson som bidragit med historier och minnen. Den vackra bilden av Folkets hus har tecknats av Eivor Wiklund och historiken, som delvis skrivits om och fyllts ut har skrivits ner av Olle Sundvall, journalist och före detta Fräntorpsbo, vilken vi riktar ett speciellt stort tack till.

För att göra det ekonomiskt möjligt att trycka skriften har vi vänt oss till närliggande affärer och företag vilka generöst hjälpt oss med annonser, och vår förhoppning är att Ni Fräntorpsbor skall använda matrikeln som referensbok när Ni skall göra inköp och att Ni nyttjar våra annonsörer i första hand.

Styrelsen

Till vardag **TRIUMF**
eller fest
Triumf-Glass smakar alltid bäst

SPORTDEPÅN AB

Box 210, Sävedalen

Störst i Sverige när det gäller all utrustning för motorcyklister.

Hjälmar – Handskar – Skinnjackor m m.
Egen import ger dej som kund lägre priser!

Öppet månd., tisd., torsd., fred. 9–18, onsd., lörd. 10–14.
Lunchstängt 13–14 · Telefon 26 60 60, 26 44 33

BAGARGÅRDENS
Potatislager

POTATIS – ÄGG – FRUKT – GRÖNT

Waernsgatan 1 (Hörnet Stockholmsgatan 7). Telefon 154548
Öppet Tisdag–Fredag 9.30–18.00. Lördag 9.00–13.00. Månd. stängt.

GAMLESTADENS
JÄRN & FÄRG

(YTTERDAHLS) ARTILLERIGATAN, BOX 13093, 402 52 GÖTEBORG
TELEFON 21 69 13, 21 69 14, 21 69 15, FÄRGAVD. 21 69 16

Spårvagnshållplats SKF
Parkera lätt – Handla bekvämt

JÄRNA

Fräntorp i historiskt perspektiv

Rikskansler Axel Oxenstierna (1583–1654) – vad har han med Fräntorp att göra?

Jo, hans son Erik (1624–56) som också var rikskansler och som i nära samarbete med Karl X Gustav skickligt ledde den svenska utrikespolitiken, ägde 1648 Fräntorps säteri, som släppt till den största arealen av vårt härliga område, nämligen det vi kallar "gamla Fräntorp" dvs första etappen, som byggdes 1936 och omfattar fastigheterna från Ligustervägen och öster ut.

Området mellan Ligustervägen och Tingvallsvägen ligger på Torpa Persegård, och området längst västerut tillhörde Torpa Nordgård.

Fräntorps säteri köptes 1678 av landskamreraren i Älvsborg, Lars Håkansson. Det arrenderades 1722 ut till trädgårdsmästaren Olof Arvidsson, som vid sidan om lantbruket idkade krognäring.

Hans lilla krog låg där Humlegården nu är belägen, alltså nära säteriets huvudbyggnad, som låg ungefär där vi nu har Folkets Hus.

Men Arvidssons krog ansågs konkurrera med gästgiveriet i Partille, så han tvingades lägga ner den.

Efter Håkansson ägdes Fräntorp av i tur och ordning borgmästare D Lenberg, hans dotter Anna Elisabeth, körsnär Lars Quiding, superkarg Fredrik Bratt, Johan Danielsson Wetterling, grosshandlare Peter Malm, Carnegie och Sävenäs AB, som innehade säteriet fram till 25 maj 1926 då Göteborgs stad köpte det.

Ägarna var inte alltid brukare av gården, som arrenderades ut. Men huvudbyggnad med trädgård och

utomordentligt vacker park disponerades av ägarna. Vackrare plats fanns inte i Göteborgstrakten och de rika borgarna från staden gästade ofta Fräntorp vid fester och andra förnöjelser.

Torpa Nordgård var ett frälsehemman som av staten donerades till lagmannen Göran Eriksson Ulfsparre i Råda 1605. I mitten av 1600-talet torde den ha övergått till släkten Hamilton och den skattelades 1696.

Därefter gick den genom många händer: Murmästare Samuel Rank, boktryckare Johan Georg Lang, övervaktmästaren C G Lossberg, brännerimästare Jonas Uddman, superkargen Anders Boethius, kapten Nicolas Blomcreutz, handelsman Zackarias Brandt, handelsman Henrik Ulffgren och grosshandlare Wennerberg.

Gården som låg strax söder om nuvarande Torpaskolan inköptes av Göteborgs stad 25 maj 1926.

Torpa Persegård, i Örgryte socken, prästboställe intill landsvägen ute på slätten någonstans i närheten av nuvarande Hotell Garden (gamla OK-motellet), hade till en början samma ägare som Nordgården.

Det var 1696 gården blev uppmätt till boställe för herden i Örgryte. Dock blev det inte så mycket bevänt med prästbostad i Persegården, beroende på att den under mer än hundra år vansköts av de tidigare arrendatorerna.

Sålunda hette det i det syneinstrument som upprättades 1830 när komministern Nyberg skulle tillträda gården att

"... de å bostället befintliga husen utgjorde av trenne små bondstugor och

- VÄRME- o. SANITETSINSTALLATIONER
- SERVICE o. REPARATIONER
- ENERGISPARÅTGÄRDER

Utför allt inom rörbranschen

två ladugårdar, dem präst ej kan bebo – samt att tillträdaren icke därtill vare skyldig.”

Nyberg flyttade heller inte ut till Persegården – från Norra Burgården – förrän 1840.

1862 flyttade vicepastorn i Örgryte, Anders Magnus Blidberg, till gården och han gav sig på tusan på – om man nu får säga så om en präst – att ställa gården i bästa skick.

Det lyckades tack vare hjälp av ett

På stenhuggarnas tid

På ömse sidor om Fräntorpsgatan ligger i öster Källeberget och i väster Valåsen.

Valåsen, som kallades Valen av stenhuggarna som satte första borret i berget 1850, torde liksom berget i Överås med samma namn ha fått sitt namn av att det var utsiktsberg där vardarnas signaleldar tändes.

Det sägs också att Valåsen i Fräntorp fått sitt namn av att platsen var tillhåll för valar under istiden. Faktiskt hittades vid anläggning av Fräntorpsgatan delar av valskelett.

Sävenäs AB lät anlägga en väg från Torpa skola runt Valåsen upp till toppen. Gruset togs från en täkt som låg där daghemmet nu ligger vid slutet av Fräntorpsgatan. I kanten av täkten växte en grupp granna tallar av anseilig höjd, av vilka ett par tre stycken fanns kvar långt in på 70-talet.

I Valåsen fanns en grotta, Fräntorpsgrottan, av nybyggarbarnen döpt till ”Svarta Borgen”. Den ser monumental ut med sin praktfulla fasad bestående av ett 15 meter långt rektangulärt klippblock drygt fem meter högt varifrån skjuter ut två på vardera sidan symmetriskt liggande flyglar. Mellan fasaden och flyglarna går sidogångar och det hela ser arkitektoniskt arrangerat ut.

par förmögna sockenbor.

Efter Blidbergs död 1882 arrenderades gården åter ut tills den köptes av Sävås AB 1899. Dessförinnan hade Statens Järnvägar förvärvat erforderlig mark för sin rangerbangård.

Göteborgs stad köpte även Persegården 1926.

Samtliga gårdars byggnader fanns kvar där när de första nybyggarna kom till Fräntorp i april 1936.

Under Carnegies dagar användes grottan som berså med vilsoffor och bord. Ett slags friluftsgroggveranda om man säger så . . .

Den härliga parken med sina terrasseringsringar och gångar är också ett minne från de Carnegiska glansåren. Den är be vuxen med 150-åriga ekar och bokar och tidigare fanns där också ett ovanligt storlaget lärkträdsbestånd, vars make inte funnits någon annan stans i göteborgsområdet.

Valåsen är illa medfaren med brottytor och ärr och högar med mörknad skärv som vittnar om det stenhuggar-raseri som började i mitten av 1800-talet. Det var en finare sorts gneis, så kallad gneisgranit, man bröt som bland annat blev gatsten inne i Göteborg.

Som mest var cirka hundra stenhuggare i farten med en verksamhet som pågick fram till 1910. Förtjänsten lär ha varit god och hamnade till stor del i den nedanför berget liggande Torpa Krog, dit stenhuggarna ställde kosan varje lördag efter avlöningen klockan ett.

Där hamnade, berättas det, stenhuggare Erik en lördagseftermiddag med löningen på fickan. Efter ett lördagsfylleri grundligare än vanligt gick (näja!) Erik direkt till högmässan i Örgryte och föll inte alls oväntat i

KÖK

På Utbyvägen hittar du 12 kompletta köksmiljöer

Du finner ditt önskekök bland de 50-tal varianter vi valt ut.

Vi ritat och planerat ditt kök utan kostnad. Ta bara med en enkel skiss, så får du även ett kostnadsförslag.

Utbyvägen. Tel. 26 20 65

BYGG

Plocka själv ihop det du vill ha. Skyltar talar om var det finns och vad det kostar.

Fråga gärna om råd och pris, ska du göra en större byggnation; begär special-offert.

INREDE

Beslag, badrumsskåp, och mycket mera har vi samlat i vår butik vid Utbyvägen.

Ett litet paradys för dig som är intresserad av ditt hemma.

Partille TORPA

VOUGE

SANS SOUCIE

DAMELLA

TRIUMPH

HELENA RUBENSTEIN

Moleshe

Parfumeri Underkläder

Göteborgsvägen 69, Sävedalen. Tel. 2631 74

sömn under predikan.

Men när prästen underströk en uppmaning med en ordentlig smäll med knytnäven i predikstolen vaknade Erik.

Han trodde att han fortfarande var kvar med någon i laget på krogen och yttrade högt så att hela församlingen hörde det:

– Består du?

Varje påskafton tändes en eld på Valåsen. Uppe på toppen borrhade stenhuggarna 13 hål, 8 tum djupa. Hålen fylldes med krut och proppades igen med sand. Ovanpå dessa placerades påskelden.

När den brunnit en stund brann

De förskräckliga historierna om rövargrottan

Också i berget öster om Fräntorps-gatan, Källeberget, finns en grotta. Den kallas i litteraturen ömsom Tjuv-hålan, ömsom Rövarkulan.

Där bodde enligt sägnen "Trollen i Källeberget", som rövade bort en piga på Fräntorp som gått till "Missunna" med sitt ok på axeln för att hämta vatten.

Missunna var en källaråder som lämnade härligt friskt vatten såväl sommar som vinter. Den låg – eller ligger skulle man nästan vilja säga! – i södra kanten av Fräntorps-parken i höjd med nuvarande Fräntorpsgatan 47. Än i dag kan man höra vattnet klucka nere i marken.

Pigan som inte var känd med området hittade inte tillbaka från Missunna. Hon följde de halmstrån som de elaka trollen i Rövarkulan lagt ut och som ledde till grottan. Där hölls pigan fången och syntes aldrig mera till.

Så berättade August Lans, som bodde i torpet Sandhåla på Valåsen.

En annan version har lämnats av

salvorna av och smällarna hördes militals omkring. Se det var annat än dagens pyrotekniska finesser...

Efteråt blev det stenhuggardans på Torpa Krog till musik av torpare "Spel-Herman" på Vidkärr och "Mängnas Johan" från Partille, båda virtuoser på fiol trots att de inte kunde läsa en not.

Strax söder om Valåsen, ungefär där Östra sjukhusets stora parkeringsplats nu ligger, låg ett torp tillhörande Sävenäs som hette Intagan, men som med anledning av den oerhört bördiga jorden inte kallades annat än Smör-slottet. Många av byggarna i Fräntorp köpte kogödsel därifrån.

adjunkten Gustav Blidberg i Lund, som växte upp i Torpa. Han berättar:

"För flera hundra år sedan fanns ett rövarband, som en gång tog med sig en tjänsteflicka från bygden och höll henne fången i sin håla. Varje år fick hon ett barn som rövarna omedelbart slog ihjäl.

När sju år förflutit bad flickan på julaftonen att få gå ner till den gård där hon tjänat (Fräntorp?) för att hämta julhalm. En rimlig begäran tyckte rövarna och lät henne gå.

Flickan kom överens med sin tidigare husbonde att på återvägen här och där tappa några halmstrån. Bönder och drängar i området uppbådades och kunde tack vare halmstråna hitta vägen till grottan.

De fann rövarna försänkta i djup sömn efter ett ordentligt julerus och tillfångatog hela bandet. På tinget dömdes rövarna till döden, halshöggs och ligger begravda på Valåsen."

Presentaffären

GULHÖNAN

VÄLKOMMEN!

i Sävedalen

har massor av vackra varor i tenn, glas, keramik, koppar och mässing, ljus, servetter och mycket annat i prislägen som passar alla.

Pröva oss – Du kommer inte att bli besviken!

Göteborgsvägen 101. Telefon 267556.

Nya Järn-

— En Järnia-butik
med säljansvar —

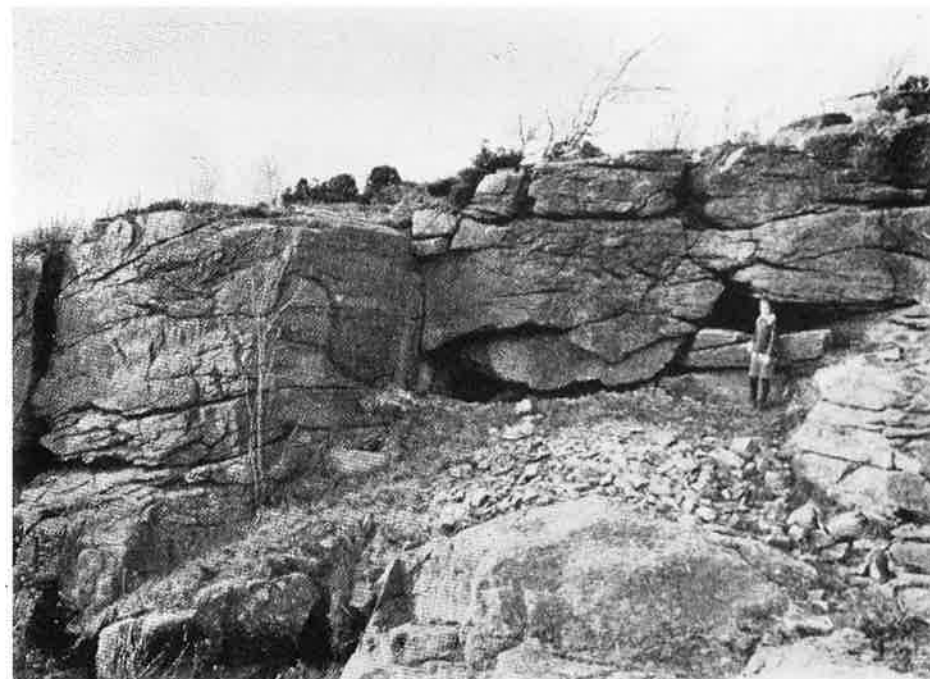
AFFÄREN I SÄVEDALEN A/B

Tel. 26 18 20

UVA SUN

GÖTEBORGSV. 66
SÄVEDALEN
TEL. 031-26 44 66

Solarium

Parti från Källeberget vid Rövarkulan. Foto Bruce 1924

Helgfirarnas tummelplats blir eldorado för nybyggare

När stenbrytningen upphörde i början av 1900-talet blev det lugnt och stilla i Fräntorp. Gårdarna brukades av arrendatorerna och parkerna var ett kärt tillhåll för folk i stadens östra delar. De gjorde på söndagarna utflykter till Fräntorp där ute på landet, barnen spelade boll, klättrade i träden och gjorde uppäcktsfärder i bergen.

Denna stilla frid varade ungefär 25

år.

Det var då – 1935 – stadens tekniker började planera för det nya småstugeområdet. Ledningar las ner och vägar byggdes.

Året därpå kom nybyggarna dragande. Fräntorp väcktes ur sin törnrosasöm och blev åter ett levande område. Mer levande än någonsin.

Välj
DUX
sängen hos

Välkommen in och
provligg. Vår erfarna
personal hjälper dig
att välja.

Göteborgsvägen 29. Tel. 26 08 00

TORPA Allt
CYKEL & SPORT i
TEL 211111 branchen

- FÖRSÄLJNING
- REPARATION
- UTHYRNING

Kaggeledstorget

Fredagen den 8 november 1935 toppades första sidan i Ny Tid av rubriken: "Småstugorna i Fräntorp kunna påbörjas i april".

Och i en underrubrik hette det: "Försök göres med radhus och en större hustyp".

Andra rubriker på sidan (i skuggan av Fräntorp-nyheten) var: "Italienarna ha utan motstånd erövrat Makale" och "Tyskland ger Italiens sak helt förlorad".

För den yngre generationen kanske skall sägas att Ny Tid var en stor och ansedd daglig tidning som gavs ut i Göteborg.

Värdera nyheter kunde man tydligen på den. Vad var Abessinienkrisen mot att det skulle byggas småstugor i Fräntorp...

Första etappen omfattade 180 fristående hus och 12 radhuslängor med sex hus i varje länga i vad som kom att kallas "gamla Fräntorp", dvs området öster om Ligustervägen utom övre

delen av Hembyggarevägen, Källebergsvägen och Slättervägen.

Det där med radhus var en ny idé som småstugebyrån ville pröva där avsikten var att bringa ner kostnaden.

Byrån hade över 1000 sökande till husen, som för att komma i åtanke måste ha "något så när" fast arbete, sakna förmögenhet och ha minst ett, helst två barn.

Bland dem som klarade de kraven fördelades husen efter principen först till kvarn får först mala. Tidpunkten för anmälan var alltså urvalsinstrument.

I april 1936 sattes de första spadarna i jorden för det som skulle bli Fräntorps småstugeområde.

- Skaffa dej en byscha och en skottkärra, var rådet från Bräcke, där tidigare ett liknande område uppförts.

Nybyggarna schaktade för hand och murbruket till grunderna blandades på de flesta håll också för hand. Några få s.k. tombolor var i verksamhet, men

TEXBO

Småstugevägen 67, Göteborg

TYGER · GARDINER · SYBEHÖR

PÅSLAKAN · FROTTÉHANDDUKAR

Telefon 26 05 04.

Öppet Månd–Fred 10.00–18.00. Lördagar stängt

FRANSKA BOUTIQUKLÄDER

SCRUPLES

Göteborgsvägen 78, Sävedalen

Tel. 26 31 90

frogs med handvev.

”Johan på Hultet” kallades ett original från bygden som gärna gjorde ett dagsverke i något schakt bara han fick något att hålla i halsen.

Det var ganska ren jord och lera på

området, men en och annan stenbumling dök förstås upp. Då gällde det att samla ihop ett gäng för att lösa problemet, vilket alltid lyckades eftersom gemenskapen redan från första stund var mycket stor bland nybyggarna.

Hur man flyttar berg med list

Men ibland hjälpte inte handkraft hur stor sammanhållningen än var. En nybyggare berättar:

”Jag hade en riktig kombarris på min tomt. Den låg där och hånlog mot mej när jag grävt färdigt runt om. Jag visste inte hur jag skulle bära mej åt med den när jag plötsligt fick en idé.

Jag åkte till systemet och köpte två halvlitrar kronbrännvin, som jag ställde i byschan. De kostade två kronor och tjugo öre styck.

Uppe i skogen höll några gubbar på att skjuta stubbar och stenar. Dom hade sett jättestenen i mitt hål och beklagande ruskat på huvudet. En av dem stod och kikade in i byschan genom dörren som jag låtit stå öppen.

– Värst så mycket tomglas du har, sa han.

– En del är allt fulla, sa jag och bjöd

in honom på ett glas kron.

Det var sådana där senapsglas vi drack ur och han fick ett par stycken.

Nästa dag möttes jag av en härlig syn. Stenbumlingen var bortskjuten och så väl skärvad att jag kunde använda det till dränering.”

I Bräcke-området var 80 procent av byggarna arbetare och lägre tjänstemän. Någon liknande statistik gjorde inte småstugebyrån i Fräntorp, men en titt i föreningens första medlemskalender ger besked om att förhållandet var likadant i vårt område.

De flesta kom från östra delarna av staden Göteborg såsom Olskroken, Lunden, Gårda, Gamlestan och Källtorp. Järnvägen, Posten, Spårvägen och Renhållningsverket tilhörde de vanligaste arbetsgivarna.

Nybyggarliv

Efter hand som grunderna blev färdiga restes husen. De levererades av Svenska Trähus, som ställde montörer till förfogande som instruktörer åt byggarna. Också småstugebyrån hade folk på plats.

Det berättas att de flesta var mycket bra, men att det också fanns en del av sämre kvalitet.

”Masen” kallades en av dem, en utmärkt karl som var ytterst noggrann.

Även om husen kom i monteringsfärdiga lämmar var det många av byggarna som hade problem. Det fanns ju dom som knappast hållit i en hammare förr.

Det gällde förmodligen den som under ”Masens” överinseende höll på att slå i en spik.

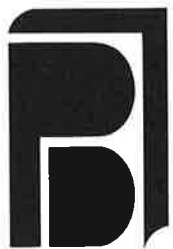
Sommaren var härlig och virket av högsta kvalitet. Bländande vitt och ”Masen” stod och njöt av den sköna

Mattor till lågpris

- Stort urval
- Heltäckningsmattor
- Fullständig läggningsservice
- Parketter
- Plastmattor

GÖTEBORGSVÄGEN 89, 433 63 PARTILLE, TEL. 031-26 50 55, 26 40 05

Välkommen till

Partille Bokhandel

Göteborgsvägen 76, tel. 266897

Bokhandeln du har närmast till

TISD-FRED
800 - 1700

SMÅSTUGEV. 67
TEL. 031-268303

Alltså mindre än tolv tusen för hela härligheten. Någon tusenlapp mer eller ett par för de större hustyperna.

I dag säljs Fräntorps-hus för upp emot en halv miljon kronor. Låt vara att de är renoverade, men ändå...

Några exempel på vad det kostade att ta ut material från förrådet måste också räddas åt eftervärlden. Så här såg en följesedel ut för ovan nämnda "etta":

5 kg zinkvitt	3:15
1 kg grå färg	1:20
1 sats sandpapper	0:35
100 st tegelrör	14:00
1 st namnbräda	0:20
1 ring profiltråd	0:10
1 säck cement	2:45
16 meter 15 mm armeringsjärn	5:28
Körningskostnad	0:75

För en kubikmeter betonggjutsand fick man betala 5:50. Det var tider, det...

Flitens högborg sett ur 1938 års perspektiv

Med andra etappen 1938 var Fräntorps småstugeområde färdigbyggt och bestod totalt av 442 hus. I så gott som allihop fanns det barn, i de flesta flera stycken.

Så var säker på att det var ett liv och ett kliv i vårt område de första decennierna. Bättre ställe att växa upp i går knappast att tänka sig.

Läsa, skriva och räkna lärde sig ungarna i Torpa skola. Inte nuvarande

Torpaskolan – långt, långt därifrån. Inte geografiskt men sett från alla andra synpunkter.

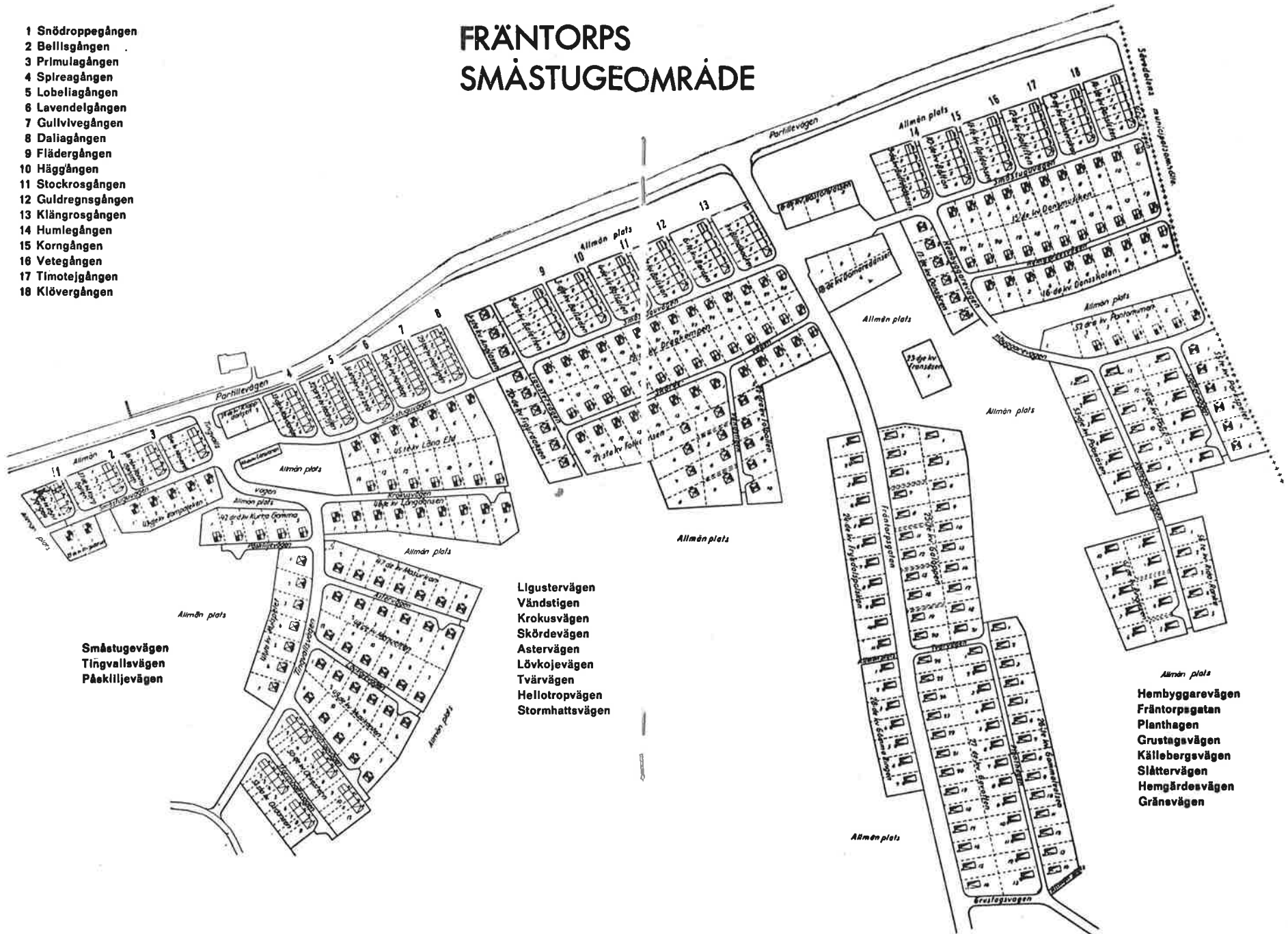
Gamla Torpa skola låg där den nya nu ligger. Den bestod av två skolhus, ett större och ett mindre, som helt enkelt var gamla Torpa krog, en underbart vacker byggnad med pelarveranda ut mot Partillevägen. Inbäddad i en liten vacker park omgärdad av en stengärdesgård.

Förste prästtagaren arkitekt Eric Ragndahls förslag.

FRÄNTORPS SMÅSTUGEOMRÅDE

- 1 Snödroppegången
- 2 Bellisgången
- 3 Primulagången
- 4 Spiregången
- 5 Lobeliagången
- 6 Lavendelgången
- 7 Gullvivegången
- 8 Daliagången
- 9 Flädergången
- 10 Häggången
- 11 Stockrosgången
- 12 Guldrengsången
- 13 Klängrosgången
- 14 Humlegången
- 15 Korngången
- 16 Vetegången
- 17 Timotejgången
- 18 Klövergången

Småstugevägen
Tingvallsvägen
Påskilljevägen

Ligustervägen
Vändstigen
Krokusvägen
Skördevägen
Astervägen
Lövkojevägen
Tvärvägen
Helligtropvägen
Stormhattsvägen

Hembyggarevägen
Fräntorpgatan
Planthagen
Grustagsvägen
Källebergsvägen
Slättervägen
Hemgårdesvägen
Gränsvägen

GRUNDBERGS FASTIGHETSBYRÅ

—ett Partilleföretag.

TEL. 26 30 46
kvällstid 26 34 32

Medlem av Sveriges Aktiva Fastighetsmäklares Riksförbund

Pias Tobak & Godis

Småstugevägen 65. Telefon 26 04 75

DIN SPECIALBUTIK NÄR DET GÄLLER

Tobak · Tips · Lotter · Godis · Glass
Pappersart. · Presentart. · Leksaker
Kosmetika · Bijouterier · Framkallning och
fotoarbeten.

Vi som hade nöjet att insupa våra första kunskaper ifråga om boklig bildning på den platsen är djupt tack-samma. Vi glömmer aldrig de åren.

Det fanns inga vattenledningar i skolan och värmen togs från kokseldade kaminer. Törsten släcktes vid en pump på skolgården vid vars handtag var fästad en metallskopa, som alla drack ur.

Ett par elever fick varje morgon inställa sig i skolan klockan 7 på morgonen för att göra fyr i kaminerna så att temperaturen var dräglig när undervisningen skulle igång klockan 8. Uppgiften var schemalagd.

När vintern var som strängast – gissa om det var kallt under krigsvintrarna! – tvingades man stänga skolan för att spara bränsle. Vi fick ”kokslov”.

Bland lärarna i Torpaskolan fanns förresten en av föreningens medlemmar, Anders Sundvall, som sedermera blev rektor i Kortedala. Han tyckte tre timmar ”gymnastik med lek och idrott” i veckan var på tok för lite och

såg till att det blev mer i hans klass.

Inte nog med det. Han ledde i Lingförbundets regi något som kallades extragymnastik ett par kvällar i veckan. Det var redskapsövningar, korgboll mm inne i det som kallades gymnastiksalen och när vädret tillät handboll eller fotboll ute på skolgården. Att den sluttade åtskilliga grader brydde sig ingen om. Ej heller att gymnastiksalen inte var större än ett modernt vardagsrum.

Vår tids ungdom kan inte göra sig en föreställning om förutsättningarna för den tidens idrottsliga lekar. Ändå var det fullt med ungar som deltog varje gång.

På ett möte 6 mars 1938 togs skolfrågan upp i vår förening och styrelsen fick i uppdrag att se till att stadens skolstyrelse löste den.

Det blev ett mödosamt arbete som emellertid tids nos ledde till den nya Torpaskolan, som vid sitt uppförande betecknades som Europas modernaste skolbyggnad.

Hur man klarar sig utan TV och Video

Några problem med fritiden hade Fräntorps-barnen inte.

Där garagen nu ligger mellan affärs-huset och Folkets hus var en stor äng där det spelades fotboll varje dag. Där samlades man efter skolans slut och delade upp i två lag. Efter hand som nya killar dök upp fick de hoppa in i det lag som ”låg under”.

Det var non stop-fotboll vars enda pauser uppstod när gänget fick leta reda på bollen som sparkats ner i någon av trädgårdarna på Hembyggarevägen.

Ibland spelade man ”döden”. Det gick ut på att rulla sin runda knytnävs-stora sten på ett finurligt sätt så att man

”dödade” motspelarnas stenar. Ett mellanting mellan varpa och krocket. Lagom runda och stora stenar fanns det gott om i gärdesgården utmed allén.

Spelet torde försvunnit när garagen uppfördes, eller kan dagens ungdom ”spela döden?”

Vintertid förvandlades Fräntorps-gatan till en racerbana. Eftersom det nästan inte var någon biltrafik alls på gatan var sand- och saltning ett ännu inte uppfunnet begrepp.

Barnen startade sina race i höjd med Tvärvägen och målet låg i korsningen med Småstugevägen. När banan var riktigt isig och fin räckte bromssträc-

NILSSONS KEMISKA AB

**matt-, gardin-, overall-
och handdukstvätt**

Tel. 031-

26 04 16, 26 45 52

Fräntorpsgatan 10, 416 76 GÖTEBORG

Mattor • Färg • Tapeter

Uthyrning av:

Matt-tvätt • Högtryckstvätt • Golvslip

Målericentralen i Partille AB

Målericentralen Partille
031-44 15 00

Kungälv Färghus
0303-118 50

Lerums Färghus
0302-222 45

Mölnlycke Färghus
031-88 56 88

kan ner till Partillevägen inte till utan bobbarna fortsatte ut på ängen ner mot järnvägen.

Det låter farligt, men faktum är att det på den tiden inte var särskilt stor trafik ens på Partillevägen. Och de bilar och bussar som kom höll en betydligt samhällsvänligare fart än vad

fallet är i dag.

Av någon anledning var det mer snö på vintrarna på den tiden, i varje fall minns man det så. Hur som helst vimlade det av små stenmarkare i Fräntorps-parken. De hade ett eget störtlopp också. Start uppe i Svarta Borgen och mål nere vid en ankdamm i parken.

J-bussens vändhållplats

När området byggdes tog stadsbebyggelsen mot öster slut vid Härlanda. Därifrån ut mot Fräntorp låg öppna ängar.

Kommunikationen in till stan upprättades av Spårvägen med sin J-buss, som hade vändplats i krysset Partillevägen-Fräntorpsgatan. På den tiden var det inte nummer på bussarna utan bokstäver.

Vid vändplatsen låg en pressbyrå-kiosk och en telefonkiosk. Den senare sågs inte sällan omkullvält. Då hade "Jesus" varit framme. Det var en av chaufförerna på J-linjen, som förmod-

ligen fått sitt öknamn efter sitt yviga skägg, eller måhända efter sitt godmodiga kynne.

Han hade problem med att få runt bussen vid ändhållplatsen. Servostyrning fanns inte på den tidens bussar utan förarna fick ta i ordentligt. "Jesus" ställde sig upp i förarstolen och kastade sig över ratten när han närmade sig Fräntorpsgatan, men det var inte alltid kiosken klarade sig.

Det var ett billigt nöje att åka buss på den tiden, tio för de stora och fem för de små. Öre...

Ett månadskort gick löst på 1:50.

På utedansbanornas tid

Redan första året inledde styrelsen arbetet med att ordna en samlingslokal i det gamla säteriets huvudbyggnad. Myndigheterna gav föreningen tillstånd att rusta upp huset för sitt nya ändamål, men vid besiktningen visade det sig att det skulle bli väldigt dyrt.

Det skulle bli billigare att bygga nytt.

Men till det behövdes pengar och därför ordnades midsommarfest varje år. Först uppe vid Torpaplan där daghemmet nu ligger och sedan nere på platsen för Folkets Hus.

Förutom en mycket fin dansbana som medlemmarna monterade skickligt och kvickt fanns där skjutbanor,

kuddkrig på såpad stång, säcklöpning och andra vid dylika sammankomster lämpliga aktiviteter.

Dragkampen mellan lag från de olika hustyperna var ett mycket populärt inslag i dessa festligheter. Det berättas att det alltid var radhusen som vann, men så är det också folk från just radhusen som står för berättelserna...

Det förekom också dragkamp mot lag från Utby, som varje år fick återvända hem med nederlagets bittra kalk tömd till botten.

1954 hade dessa arrangemang inbringat 40 000 kronor, en ansevärd summa mätt med den tidens mått.

Det blev grundplåt till Folkets Hus,

Målningsvaruhuset

Målning för alla

Ett av landets ledande måleriföretag, byggt på ansvar och kvalitet, med 50-åriga hantverks-traditioner. Resurser för de flesta typer av målning.

Specialitet: Reparationer och grupphusområden.

Färg för alla

Storbutik i färg, tapeter och verktyg. Personal med gedigen målningsbakgrund. Uthyrning av hjälpmedel.

Målerifirman Ernst Johanson AB

Lilla Munkebäcksgatan 6

Box 17071, 402 61 Göteborg

Tel. 031/84 02 60

som då kunde byggas och som sedan dess varit till sådan stor glädje för medlemmarna.

I samband med festerna spelades det revy också. Scenen var en redskapsvagn med dörrar på sidan och publikplatserna stod naturen för i sandtaget uppe vid gamla Torpaplan. Som en antik amfiteater.

Revyförfattarna fanns bland medlemmarna och hette Winkvist, Kallkopf och Einar Andersson. Revyerna var mycket uppskattade och folk inne från stan kom på besök.

Det sägs att man tvingades lägga ner verksamheten därför att den lockade

folk från staden Göteborgs Liseberg, men sanningen bakom det talet har inte gått att styrka.

Den tidens Fräntorpsungdomar hade sannerligen rika möjligheter att förlusta sig. Det fanns dansbanor också i Torpa- och Fräntorpskolonin, i Puketorp och i Sävedalen för att nu nämna de mest närbelägna.

Man frågar sig hur publikunderlaget räckte till, för det gjorde det nämligen. Det var full rulle på alla håll kväll efter kväll.

Förmodligen är det TV:s fel att dessa trevliga sammankomster inte står dagens ungdom till buds. Eller finns det nån som har en bättre förklaring?

Krigets vindar når Fräntorp

Krigsåren satte förstås sin prägel också på Fräntorp. Faktiskt lite mer än annorstädes eftersom det organiserades stora flyktingläger in på våra knutar.

Det var tre stycken med cirka 500 flyktingar i varje, som kom från Europas alla hörn.

Ett låg nära Smörslottet, ett annat ungefär där Östra sjukhusets infektionsklinik nu ligger och det tredje uppe i Robertshöjd.

Det var utmärklade stackare som kom hit, en del med ena foten över tröskeln till andra sidan.

Men tack vare att lägren var väl-skötta och Fräntorpsborna givmilda åt de mycket fort upp sig och blev ett intressant inslag i vardagslivet för våra medlemmar.

I Konsum och Arla (som mjölkaffären kallades) lärde sig personalen att säga "pain riche" och vi andra fick praktisk träning i det invecklade franska språket. Det var nämligen

fransmän och i synnerhet fransyskor som dominerade i lägren.

Tidigt en morgon väcktes områdets innevånare av flyglarm. Civilförsvarets ledare som hette Rådberg sprang omkring och bankade på alla husens dörrar och familjerna skyndade upp till skyddsrummet på Valåsen med sina småbarn inlindade i filtår.

Det handlade lyckligtvis om falskt alarm och efter några timmar kunde man återvända till sina hus.

Det var heller inte krig på riktigt när en granat borrade sig ner i en trädgård uppe på Fräntorpsgatan. Den skadade hörnet av ett hus, men dessbättre blev det inga personskador.

Händelsen blev förstasidesstoff i Göteborgs-Posten, som i sin utredning inte lyckades få klarhet i om "bomben" kom från ett tyskt flygplan (sådana syntes ibland) eller om det var ett snedskott från Kviberg.

Trädgårdsanläggare och giftspridare

Sedan byggarna fått sina hus på plats gällde det att få fason på trädgården. Det gällde förstås inte bara den egna täppan, utan också att hela området fick stil och därför anlidade föreningens styrelse en trädgårdskonsulent. Han hette Bjärnås och prisas mycket av dem som var med när diskussionerna om hur häckarna skulle se ut rasade som värst.

Det gick att komma överens och man måste säga att resultatet blev gott. Det stora problemet för Bjärnås var att få folk att förstå att man inte kunde plantera fruktträd hur tätt som helst.

De är små när man sätter dom, men de växer med åren...

Till en början sköttes besprutningen med små bärbara aggregat. Giftblandningen ägde rum i Sven Palmqvists källare.

– Jag visste efter några år precis vilken dos varenda medlem skulle ha, berättar Palmqvist i dag. Jag kunde varenda trädgård på mina fem fingrar.

Men han visste inte att skydda sig mot ångorna. En kväll blev han förfärligt sjuk med värk i hela kroppen och det var förstås bekämpningsmedlens fel. Men dan därpå var han på benen igen.

Om hygieniska gränsvärden, ansiktsmasker och utsagningsanordningar sas vid den tiden inte ett ord.

I slutet av 40-talet när trädgårdarna vuxit upp och blivit för stora för de bärbara sprutorna sågs en stor motorspruta dragen av en jeep operera längs våra gator.

Det var en efterträdare till Bjärnås som hette Mattson som konstruerat detta fiffiga ekipage. Emellertid fordrade den fyra, fem man vid användan-

det och det blev problem att hitta dem vid varje spruttillfälle.

Dessutom var fordonet lite otypligt och det gick inte att komma åt överallt, så den jättelika motorsprutan fick skrotas.

Generellt måste sägas att trädgårdarna i Fräntorp under årens lopp skötts utomordentligt väl av sina ägare. Det har varit en sann fröjd att under bästa blomningstid ta en promenad längs våra gator och njuta av prakten.

Också nuförtiden ger en sådan promenad gott utbyte, även om generationsväxlingen och den därmed följande ombyggnadshysterin medfört att det här och var inte ser lika prydligt ut som förr.

Vågar man komma med en liten uppmaning till dem som känner sig träffade att ge sin trädgård en uppsnygning?

Servisledningarna utanför huskroppen gick inte att försäkra, vilket föranledde Nils Strid, sedermera mångårig kassör i föreningen, att på ett möte 6 mars 1938 föreslå bildandet av en fond, där medlemmarna skulle få ersättning för eventuella skador.

Ett utmärkt förslag som vann allas gillande. Dock tyckte en medlem att det var alldeles onödigt och enkronan som utgjorde den årliga kostnaden kunde han minsann använda bättre.

Det väckte därför naturligtvis stor munterhet när den allra första skadan som reglerades ur fonden drabbade just den kverulerande medlemmen. Reparationen kostade 119 kronor.

Senare har fonden flera gånger räddat drabbade husägare, som ibland fått ut över tusen kronor.

Föreningslivet tar fart

Vid sidan om Egnahemsföreningen, som nu fyller 50 år, är en rad andra organisationer verksamma i vårt område.

Den socialdemokratiska föreningen har alltid varit stark, garageföreningen kom till när den allt ökande biltätheten krävde åtgärder och tvätten och Folkets Hus har krävt organiserad ledning.

Bridgespelarna har haft sin klubb och på senare år har vi fått en föräldraförening.

Men den som låtit tala mest om sig både inom området och utanför är utan tvekan idrottsföreningen.

Den bildades vid ett möte i Fräntorpsgården 22/7 1938, där Jan Persson valdes till ordförande, Egil Cederloo till sekreterare och Alf Eriksson till kassör.

Första året fanns utskott för fri idrott, terränglöpning och vinteridrott, men det skulle bli handbollen och fotbollen som med åren fick GP-signaturen LEAR att så lyriskt omnämna det "rödvitkrudade östralaget".

I avsaknad av egen idrottsplats höll man i början till på Överåsvallen. Där korades de första klubbmästarna och ni kan tro att det var resultat av olympiskt snitt som presterades.

Eller vad sägs om de här:

Höjdhopp: Egil Cederloo 1.45

Längdhopp: Åke Norberg 5.24

Tresteg: Åke Norberg 10.76

Redan andra året anmäldes ett pojklag till seriespel i handboll och snart organiserades fotbollen också i Fräntorps IF.

Några år hade föreningen även bandy på programmet och en av de främsta spelarna hette William Thoreson. Han blev sedan olympisk guld-

medaljör, dock inte i bandy utan i gymnastik.

"Guld-Wille" som en hänförd idrottsvärld döpte honom till är alltså uppvuxen i Fräntorp och vi som hade lyckan att få vara med när han i parken upphävde tyngdlagen i sina virtuosa nummer glömmer det aldrig.

Bland Fräntorps IF:s egna medlemmar som blivit kända nationellt märks fotbollsspelaren Tryggve Granqvist och handbollsspelaren Stig Nilsson.

Båda hamnade i landslaget sedan de värvats av respektive IFK Göteborg (Blåvitt säger man i dag) och Majornas IK.

Idrottsföreningen hade 33 medlemmar första året. I dag ungefär tio gånger så många och därtill lika många passiva medlemmar.

I takt med att ungdomarna i området växte upp och flyttade hemifrån blev rekryteringsunderlaget för föreningen allt mindre.

För några år sedan talade man om kris.

Nu är en ny generation under uppväxt i Fräntorp och idrottsföreningen kan se framtiden an med tillförsikt.

I dag är det en modern organisation med eget klubbhus (i Robertshöjd) som åtnjuter kommunala och statliga bidrag för sin verksamhet, för att nu inte tala om bingon. Och som har en mysig hemmaplan i Torpavallen, som ligger nere vid motorvägen in mot stan, och som inte får förväxlas med gamla Torpavallen som låg uppe vid nuvarande dagemmet.

Den var både trekantig, sluttande och tuvig, men det gick utmärkt att också där lära sig hur en boll studsar.

Under krigsvintrarna ordnade

Fräntorps IF stora motionslopp på skidor. Ett år blev det uppmärksammat i Sveriges Radio, eller rättare sagt Radiotjänst, som det hette då.

Och när det inte fanns snö handlade det om riksmarscher. Det gällde att hålla folk i gång för den händelse kriget skulle drabba oss.

Varje påskafton tändes eldar i Frän-

Fräntorp får sitt nuvarande utseende

När hyreshuset byggdes ställde det till stort förtret för många mammor. Bygget var nämligen ett kärt tillhåll för området små busungar, som kom hem på kvällarna med kläderna nersmetade av lera och tjära.

Det hände till och med att en och annan fick smaka riset.

Vi hade under flera år fördelen att betjänas av två affärscentra. Men det som låg i nya området vid Tingvallsvägens nedre del måste slå igen när motorvägen byggdes för drygt 15 år sedan.

Inte för att det måste rivas för att ge plats för den nya vägen, men när Tingvallsvägen berövades sin förbindelse med nya vägen hamnade affärslängan i en "blindtarm" och kundunderlaget sjönk drastiskt.

I dag, vid tiden för 50-årsjubileet, liknar Fräntorp mer ett villaområde än ett småstugeområde. Knappast något enda hus finns kvar i sitt ursprungliga skick.

Både tillbyggnader och färgsättningar har gett området ett nytt liv, i varje fall utanpå.

Men om den gemenskap och sammanhållning som kännetecknade nybyggarna på 30-talet är lika stark hos dagens Fräntorps-bor är väl tveksamt.

Det gäller naturligtvis inte bara

torp. En uppe vid Tingvallsvägen och en på den äng som fanns framför affärshuset där hyreshuset Fräntorpsgatan 2 nu ligger.

De första åren var det Egnahemsföreningens styrelse som höll i den verksamheten men efterhand tog medlemmarna själva hand om den.

Fräntorp utan alla bostadsområden. Man lever inte sitt liv i dag på samma sätt som för ett halvt decennium sedan.

Säg TV – det räcker som en förklaring.

Det skulle till exempel vara mycket intressant att veta hur många av dagens innevånare i Fräntorp som besökt Svarta Borgen på Valåsen.

FRÄNTORPS Folkets Hus

Fräntorpsgatan 10

Lokaler för möten, studiecirklar, samkväm och fester.

Uthyres till föreningar och enskilda.

Tel. Fritid Gbg uthyrning samlingslokaler 61 10 00. Kl. 9.30–14.30.

Föreståndare Lilly Blomberg
26 13 04.

Medlemsförteckning

Medlemsförteckning

EL-KALLE TEL 26 89 93

DIN SPECIALAFFÄR FÖR INKÖP
AV SMÅELAPPARATER, GLÖDLAMPOR, LYSRÖR,
PROPPAR ETC.

VÄGGUR MED BATTERIQUARTZVERK FR. KR 95:-

BRANDVARNARE ————— KR 165:-

REPARATIONER AV ELAPPARATER, RAK-
APPARATER ETC.

INSÄTTNING AV NYA BATTERIURVERK I
ÄLDRE KLOCKOR.

S/AFIR
Redbergsv. 6B. Tel. 21 91 00
HERR OCH DAMMODE
SÄVEDALENS
Göteborgsv. 37. Tel. 26 16 06

Utgiven av Fräntorps
Egnahemsförening 1986.

Original: Egon Hellsund
Tryck: Alltryck

GARNBUTIKEN

Nystanet

**GARNBUTIKEN I
DIN NÄRHET**

*Stick- och virkgarner från
bland annat*

*Jakobsdals – Nordiska –
Marks & Kattens*

Låga priser – Bra service

**VÄLKOMNA!
EVA-MARI**

ÖPPET:
Månd-Fred 11-18
Lörd 10-13

Småstugevägen 69
FRÄNTORP
Tel. 26 26 16

**Gynna våra annonsörer.
Dom gynnar oss.**

Egon Hellsund

TRYCKSAKER

Original - Sättning - Repro
Kryddpeppargatan 32
424 53 Angered
Tel. 031/30 86 36

Sävedalens AIK

är en ideellt arbetande förening med tre sektioner: friidrott, orientering och skidor. Klubben har sin verksamhet vid Vallhamra IP. Idrottsplatsen ligger på bekvämt cykelavstånd från Fräntorp.

Bertil Svensson tel 26 28 83 Friidrott
Bengt Johansson tel 26 61 17
Orientering
Roland Olsson tel 26 57 21 Skidor

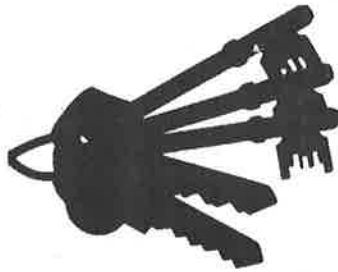
*Sävedalens Allmänna
Idrottsförening*

Gigab - en aktiv affärspartner

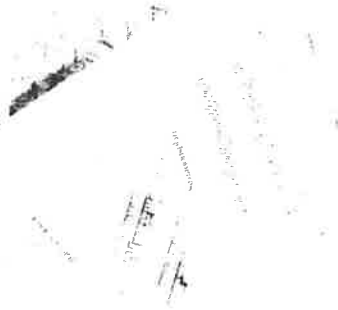
Finansiering

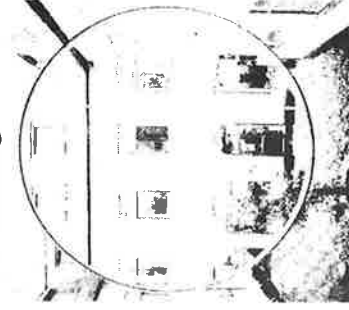
Förvaltning

Förmedling

Värdering

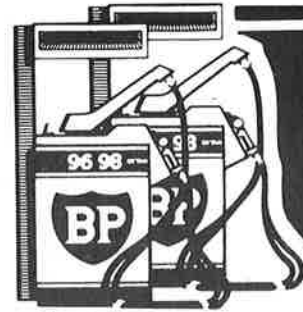
Vår breda och gedigna erfarenhet från olika sektorer inom fastighetsbranschen gör oss till en aktiv och viktig samarbetspartner. Prova själv!

Vi är ingen dagslända på marknaden. Vi har varit med sedan 1869.

Gigab

Göteborgs Intecknings Garanti Aktieföretag

Box 2503, 403 17 Göteborg. Telefon: 031-63 74 00.

**Vi har öppet alla
dagar till kl 21!**

Hos oss får du hjälp med:

Tankning • Oljekontroll • Oljebyte
Lampbyte • Däckservice m.m.
ALLA DAGAR TILL 21!

Hos oss kan du hyra:

Videofilm – 2000 filmer i lager
Moviebox
Bilar • Bussar • Lastbilar • Släpvagnar
Motorsågar • Jordfräsar m.m.
ALLA DAGAR TILL 21!

Välkomna!

BP Sävedalen

Göteborgsvägen 99. Tel: 031-26 12 57
ÖPPET ALLA DAGAR TILL KL 21!

Svenska BP